Norway

SUOMI FINLAND

UNDP

Renewable Energy for Resilient Agri-Food Systems

कृषि खाद्य प्रणालीको लागि नवीकरणीय ऊर्जा

RERAS

वातावरणमैत्री स्थानीय शासन

वातावरण सम्बन्धी संबैधानिक, नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था

प्रस्तुतिको रुपरेखा

- संबैधानिक व्यवस्था
- नीतिगत व्यवस्था
- कानूनी व्यवस्था
- नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थाको वातावरणमैत्री स्थानीय शासनसंग सम्बन्ध

संबैधानिक व्यवस्था

- **धारा ३०** – प्रत्येक नागरिकलाई **स्वच्छ वातावरणमा बाँच्ने अधिकार (मौलिक हक)**

- **धारा ५१ (छ)** – वातावरण संरक्षण, जैविक विविधताको दिगो उपयोग र जलवायु अनुकूल विकास सम्बन्धी राज्य नीति।

- **अनुसूची ८ (स्थानीय तहका अधिकारहरू)** – स्थानीय वातावरण संरक्षण, फोहर व्यवस्थापन, साना जलस्रोत, सिँचाइ, वन र जैविक विविधता व्यवस्थापन

नीतिगत व्यवस्था

- **राष्ट्रिय वातावरण नीति, २०७६** – प्रदूषण नियन्त्रण, हरित ऊर्जा प्रवर्द्धन, जलवायु अनुकूल विकास।
- **राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६** – LAPA कार्यान्वयन, जलवायु उत्थानशिलता सुदृढीकरण।
- **राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति, २०७५** – विपद् पूर्वतयारी, प्रतिक्रिया र पुनःस्थापनामा स्थानीय तहको भूमिका।
- **फोहरमैला व्यवस्थापन राष्ट्रिय नीति, २०७९** – फोहर वर्गीकरण, पुनः प्रयोग, पुनर्चक्रण (३आर)।
- **राष्ट्रिय खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता नीति, २०८०** – सुरक्षित पानी र सरसफाई, स्वच्छ वातावरण प्रवर्द्धन।
- **कृषि जैविक विविधता नीति, २०६३** – स्थानीय बीउबिजन, जैविक खेती र परम्परागत ज्ञान संरक्षण।
- **सोह्रौं आवधिक योजना (२०७९/८०–२०८४/८५)** – दिगो, हरित र जलवायु अनुकूल विकास।

कानूनी व्यवस्था

स्थानीय शासन र वातावरण सम्बन्धी कानूनहरू

- **स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४** – वातावरण संरक्षण, फोहर व्यवस्थापन, प्राकृतिक स्रोतको दिगो उपयोग।
- **वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६** – EIA/IEE अनिवार्य, प्रदूषण नियन्त्रण।
- **फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८** – फोहर वर्गीकरण, पुनः प्रयोग, पुनर्चक्रण र समग्र व्यवस्थापन ।
- **वन ऐन, २०७६** – सामुदायिक, निजि र स्थानीय वन व्यवस्थापन।

कानूनी व्यवस्था.....

विपद व्यवस्थापन, सरसफाई र खानेपानी तथा भवन र भू -उपयोग सम्बन्धी कानून

- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली, २०७६
- खानेपानी तथा सरसफाई ऐन, २०७९
- खानेपानी तथा सरसफाई नियमावली, २०८१
- भवन ऐन, २०५५
- भू-उपयोग सम्बन्धी ऐन, २०७६
- भू-उपयोग नियमावली, २०७९

कानूनी व्यवस्था....

पशुपालन, जनस्वास्थ्य तथा खाद्य सुरक्षा र खाद्य अधिकार सम्बन्धी कानूनहरु

- **पशु बधशाला तथा मासु जाँच ऐन, २०५५**
- **जिवनाशक विषादी ऐन, २०४८**
- **खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता सम्बन्धि ऐन, २०७५**
- **खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, २०८१**

नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थाको

वातावरणमैत्री स्थानीय शासन संग सम्बन्ध

१ .स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

- **व्याख्या:** यस ऐनले स्थानीय तहलाई **फोहर व्यवस्थापन, सरसफाई, जलस्रोत, वन र जैविक विविधता संरक्षण** गर्ने अधिकार र जिम्मेवारी दिएको छ।
- **EFLG प्रभाव:** स्थानीय तहले **स्थानीय वातावरण मैत्री योजना** निर्माण र कार्यान्वयन गर्न सक्छ ।

२. वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६

- EFLG को "प्राकृतिक स्रोतको दिगो प्रयोग" र "प्रदूषण न्यूनिकरण" गर्ने उद्देश्यलाई सघाउने ।
- **व्याख्या:** EIA/IEE अनिवार्य, प्रदूषण नियन्त्रण, प्रदुषण शुल्क र वातावरणीय दण्ड।
- **EFLG प्रभाव:** स्थानीय तहको निर्णय र योजना वातावरणीय दृष्टिले जिम्मेवार बन्ने।

३. फोहर व्यवस्थापन ऐन, २०६८

- EFLG को "हरित र स्वच्छ नगरपालिका" प्रबर्धन गर्ने उद्देश्य रहेको ।
- **व्याख्या:** फोहर वर्गीकरण, पुनः प्रयोग र पुनर्चक्रणको कानूनी आधार, दण्ड जरिवानाको स्पष्ट व्यवस्था।
- **EFLG प्रभाव:** स्थानीय तहले **स्रोतमैत्री फोहर व्यवस्थापन** अपनाउने।

४. वन ऐन, २०७६

- EFLG को "प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण" र "जैविक विविधता संरक्षण" उद्देश्य लाई परिपूर्ति गर्न सघाउने।
- **व्याख्या:** सामुदायिक र स्थानीय वन व्यवस्थापन।
- **EFLG प्रभाव:** स्थानीय वन संरचना र हरियाली विस्तारमा स्थानीय तह सक्रिय।

५.विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र नियमावली, २०७६

- EFLG को "सुरक्षित र दिगो समुदाय निर्माण" उद्देश्य लाई सघाउने।
- **व्याख्या:** स्थानीय तह विपद् तयारी, जोखिम न्यूनिकरण, राहत र पुनःस्थापनामा जिम्मेवार।
- **EFLG प्रभाव:** जलवायु अनुकूलन र विपद् प्रतिरोधात्मक स्थानीय योजना।

६.खानेपानी तथा सरसफाई ऐन, २०७९ र नियमावली, २०८१

- EFLG को "सफा र स्वस्थ समुदाय निर्माण" को उद्देश्यमा सघाउने।
- **व्याख्या:** सुरक्षित पानी, सरसफाई र ढल व्यवस्थापन।
- **EFLG प्रभाव:** स्थानीय तहले **स्वच्छता, फोहर र जल व्यवस्थापन कार्यक्रम** लागू गर्न सक्छ।

७. भवन ऐन- २०५५

- EFLG को “हरित पूर्वाधार र दिगो शहरी विकास” उद्देश्य परिपूर्ति लाई सघाउने ।
- **व्याख्या:** सुरक्षित, ऊर्जा दक्ष र वातावरणमैत्री भवन निर्माण।
- **EFLG प्रभाव:** स्थानीय तह **ग्रीन बिल्डिङ्स र प्लानिङ** प्रवर्द्धन।

८. भू-उपयोग सम्बन्धी ऐन, २०७६ र नियमावली, २०७९

- EFLG को “भूमिको दिगो उपयोग र शहरी–ग्रामीण योजना” उद्देश्यलाई सघाउने ।
- **व्याख्या:** भूमिको वर्गीकरण र दिगो उपयोग।
- **EFLG प्रभाव:** स्थानीय तहले **भू-उपयोग योजना** मार्फत वातावरणमैत्री शहरी/ग्रामीण विकास सुनिश्चित।

९. पशु बधशाला तथा मासु जाँच ऐन, २०५५

- EFLG को "स्वस्थ र सुरक्षित खाद्य प्रणाली" उद्देश्य लाई सघाउने ।
- **व्याख्या:** स्वास्थ्यकर, सफा र स्वच्छ मासु उत्पादन।
- **EFLG प्रभाव:** स्थानीय तहले **जनस्वास्थ्य उद्योग** नियमन ।

१०.जिवनाशक विषादी ऐन, २०४८

- EFLG को "जैविक विविधता संरक्षण र वातावरणीय सुरक्षा" उद्देश्यमा टेवा पुर्याउने ।
- व्याख्या: विषादीको दर्ता, प्रयोग र नियन्त्रण ।
- EFLG प्रभाव: स्थानीय तह जैविक खेती र पर्यावरणमैत्री कृषि अभ्यास सुनिश्चित ।

११.खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता सम्बन्धी ऐन, २०७५

- EFLG को "सुरक्षित, पोषिलो र पर्याप्त खाद्य पहुँच" उद्देश्य।
- व्याख्या: नागरिकलाई खाद्य अधिकार सुनिश्चित।
- EFLG प्रभाव: स्थानीय तहले खाद्य सुरक्षा कार्यक्रम संचालन र विकास।

१२. खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, २०८१

- EFLG को "खाद्य सुरक्षा र सार्वजनिक स्वास्थ्य" उद्देश्य।
- **व्याख्या:** खाना उत्पादन, भण्डारण र वितरणमा गुणस्तर र स्वच्छता सुनिश्चित।
- EFLG **प्रभाव:** स्थानीय तह **खाद्य बजार अनुगमन र नियमन**।

१३. कृषि जैविक विविधता नीति, २०६३

- EFLG को "जैविक विविधता संरक्षण र दिगो कृषि" उद्देश्य।
- व्याख्या: स्थानीय बीउबिजन र परम्परागत कृषि ज्ञानको संरक्षण।
- EFLG प्रभाव: सामुदायिक खेती र जैविक कृषि प्रवर्द्धन।

१. सोह्रौं आवधिक योजना, (२०७९/८०–२०८४/८५)

- **EFLG सँगको अन्तरसम्बन्ध :**
  - राष्ट्रिय स्तरमा **हरित, दिगो र जलवायु अनुकूल विकास**को प्राथमिकता।
  - स्थानीय तहमा **EFLG कार्यान्वयनको कानुनी–नीतिगत आधार**लाई राष्ट्रिय विकास रणनीतिसँग समायोजन।
  - **प्राथमिक क्षेत्रहरू:**
    - हरित पूर्वाधार, नवीकरणीय ऊर्जा, दिगो कृषि, जलस्रोत व्यवस्थापन।
    - फोहर व्यवस्थापन, जलवायु अनुकूल योजना, जैविक विविधता संरक्षण।
    - समावेशी र पारदर्शी स्थानीय शासन।

२. राष्ट्रिय कृषि विकास योजना / कृषि नीति

- **EFLG सँगको अन्तरसम्बन्ध :**
  - **दिगो कृषि प्रणाली, जैविक खेती र स्थानीय खाद्य सुरक्षा।**
  - स्थानीय तहमार्फत **स्रोतमैत्री कृषि कार्यक्रम** कार्यान्वयन।

दिगो विकास लक्ष्य (SDGs)

- **EFLG सँगको आवद्दत्ता :**

  - **SDG 6 – Clean Water and Sanitation:** स्थानीय तहमा सुरक्षित पानी, सरसफाई, र स्वच्छता सुनिश्चित।
  - **SDG 11 – Sustainable Cities and Communities:** हरित, सुरक्षित, दिगो र वातावरणमैत्री शहर/सामुदायिक विकास।
  - **SDG 12 – Responsible Consumption and Production:** दिगो स्रोत उपयोग, पुनः प्रयोग र पुनर्चक्रण।
  - **SDG 13 – Climate Action:** जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरण।
  - **SDG 15 – Life on Land:** वन संरक्षण, जैविक विविधता संरक्षण, दिगो भूमि/भूमि प्रयोग।

- **EFLG प्रभाव:** स्थानीय तहहरूले **दिगो विकास लक्ष्यसंग (SDGs) योजना र कार्यक्रम** समायोजन गर्ने।

Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (2015–2030)

EFLG ले :

- विपद् जोखिम न्यूनीकरण र समुदायको उत्थान्शीलता बढाउने।
- जोखिम मूल्यांकन, पूर्वतयारी, आपतकालीन प्रतिक्रिया र पुनःनिर्माणमा स्थानीय तहको सक्रिय भूमिका।
- स्थानीय तहद्वारा **जलवायु अनुकूल र विपद जोखिम कम गर्ने योजना** निर्माण।

Paris Agreement on Climate Change, 2015

EFLG सँगको सम्बन्ध :

- जलवायु परिवर्तन रोकथाम र अनुकूलनका लागि राष्ट्रिय र स्थानीय तह स्तरमा रणनीति।
- नवीकरणीय ऊर्जा, हरित पूर्वाधार, र जलवायु अनुकूल कृषि/शहरी प्रणाली।

Convention on Biological Diversity (CBD), 1992

EFLG सँगको सम्बन्ध :

- जैविक विविधता संरक्षण, स्थानीय प्रजाति/बीउ संरक्षण।
- प्राकृतिक स्रोतको दिगो उपयोग र सामुदायिक वन व्यवस्थापन।

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)

EFLG सँगको अन्तरसम्बन्ध :

- स्थानीय तहमा जलवायु जोखिमको अनुकूलन।
- Local Adaptation Plans of Action (LAPA) र हरित विकासको कार्यान्वयन।

Habitat III / New Urban Agenda, 2016

EFLG को भूमिका :

- स्थानीय तहमा शहरी योजना र पूर्वाधार दिगो, हरित र समावेशी बनाउने।
- शहरमा वातावरणमैत्री योजना, ऊर्जा दक्षता, हरियाली क्षेत्र, सार्वजनिक स्थलको विकास ।

Kyoto Protocol (1997)

EFLG को योगदान :

- ग्रीनहाउस ग्याँस उत्सर्जन न्यूनिकरण।
- स्थानीय तहमा नवीकरणीय ऊर्जा र हरित प्रविधि प्रवर्द्धन।

राष्ट्रीय कृषि विकास योजना / कृषि नीति

EFLG सँगको अन्तरसम्बन्ध :

- **दिगो कृषि प्रणाली, जैविक खेती र स्थानीय खाद्य सुरक्षा।**
- स्थानीय तहमार्फत **स्रोतमैत्री कृषि कार्यक्रम** कार्यान्वयन।

हामी सक्छौं

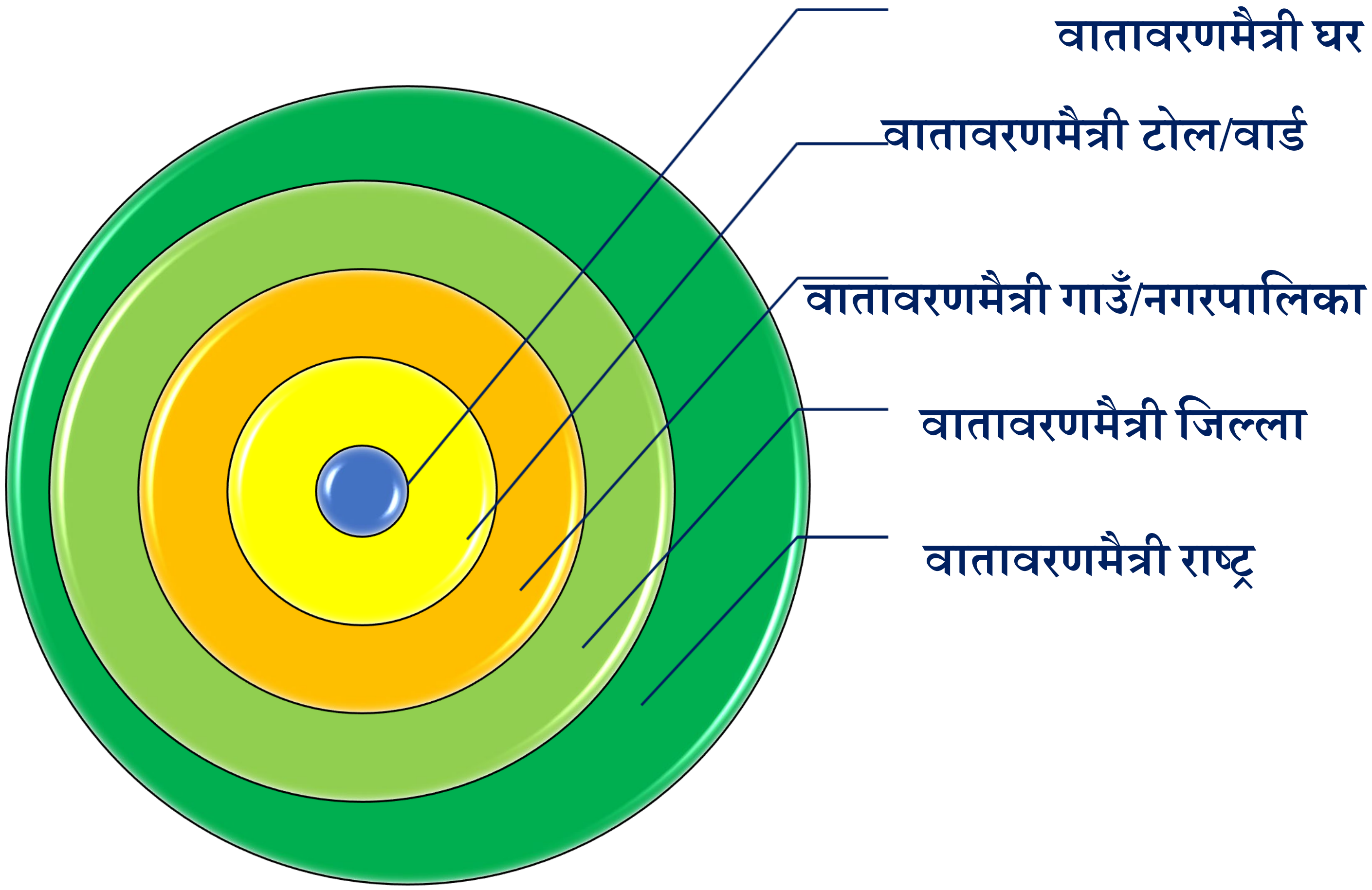

वातावरणमैत्री घर
वातावरणमैत्री टोल/वार्ड
वातावरणमैत्री गाउँ/नगरपालिका
वातावरणमैत्री जिल्ला
वातावरणमैत्री राष्ट्र

धन्यबाद